

Er voltrekt zich een ramp in Toronto

Alle 860.000 essen in Canadese stad bedreigd, groot deel al dood

In Toronto zijn de gevolgen van de essenprachtkever niet te missen. In de stad in het Oosten van Canada zie ik straten met enkel dode laanbomen. 860.000 essen zijn binnen enkele jaren dood als er niets gebeurt. Voor veel bomen is het inmiddels te laat: er voltrekt zich een ramp door een kever die ook in Nederland kan opduiken.

Auteur: Jaap Smit, teamleider en dendroloog bij Cobra boomadviseurs

In het grote Canada kan vakantieviëren in alle windstreken. Maar na de dramatische verhalen over de aantastingen door essenprachtkever in Toronto heb ik thuis een beetje gestuurd in de bestemming, die gelukkig verder ging dan Toronto alleen.

Al tijdens de reis van Pearson international Airport naar het eerste hotel, zag ik dode essen. Lanen met *Fraxinus* die alleen vanuit de stamvoet flink waterloten ontwikkelden en verder kaal waren.

Later, op 20 augustus, gingen mijn vrouw en twee dochters zwemmen en kon ik aan het einde van de middag echt op onderzoek uit. Helaas zonder zakmes en prikstok, zodat ik alleen met een twee dollarstuk hier en daar wat bast van aangetaste bomen kon weg peuteren. En met slecht licht.

Van opkronen en begeleidingssnoei hebben ze in Toronto gek genoeg nog nooit gehoord. Tot mijn

verbazing levert dat bijna nooit echt problemen op. Het maakt het tijdens mijn rondwandeling echter wel een stuk makkelijker om alles eens goed te bekijken.

Alle essen gaan dood!

Vanuit ons hotel in Markham, een voorstad van Toronto, liep ik direct de aantasting in. Overal dode en halfdode essen. Het beeld werd nog verergerd door de ijsstorm die er in november 2013 heeft huisgehouden en waarvan de schade nog goed zichtbaar is.

In Markham zijn alle essen die ik heb gezien door prachtkever, de emerald ash borer, aangetast. Zoals gezegd zijn de meeste bomen kaal, maar er zijn er ook die alleen kale kroondelen hebben. Andere kroondelen zijn dan half kaal en het beeld van een enkele gesteltak lijkt nog normaal. Niet alle essen lijken even vatbaar. Ik denk een verschil te zien tussen *Fraxinus ameri-*

cana selecties (met ruwe stammen) en *Fraxinus pennsylvanica*. De *americana's* zijn zonder uitzondering dood of bijna dood. De *pennsylvanica's* volgen voor mijn gevoel binnen enkele maanden. Dus veel maakt het niet uit: dood gaan ze toch. Overigens is de aantasting echt in iedere es die ik in Markham heb gezien - van 5 cm tot 125 cm stamomtrek - aanwezig.

Onze inlandse *Fraxinus excelsior* ben ik in Canada niet tegengekomen, maar op de website van de gemeente Toronto lees ik dat ook die soort gevoelig is.

Slingerende boorgangen

Omdat op veel plekken de bast van stam en gesteltakken los zat, waren de gangen van de larven van de essenprachtkever goed te zien. De larven vreten zich al slingerend een weg tussen bast en spinthout. Transport van water en voeding is dan al snel niet meer mogelijk, waardoor

stam en kroon afsterven. En dat gebeurt snel: soms binnen een jaar. Omdat de wortels blijven leven, ontstaat in veel gevallen een krans van waterloten boven de stamvoet. Daar waar dat niet gebeurt zijn de bomen al helemaal dood of is het waterlot met een bosmaaier verwijderd. De takken van de aangetaste bomen zijn verdroogd en lichter bruin dan van een levende es, maar verder lijken de bomen gewoon in rusttoestand.

Duidelijke uitvlieggaten

In de bast van de bomen zijn duidelijk de D-vormige uitvlieggaten te zien die mij altijd zijn voorgespiegeld. Het rechte deel van de D kan links, rechts, naar boven en onderen wijzen. Trek je de bast los, dan zijn de slingerende gangen goed zichtbaar. Ze zitten vol met boormeel. Op de gesteltakken van bomen die nog (deels) leven, zijn veel verzonken plekken te zien. Krab je daar de bast weg, dan blijkt ook daaronder een dronken larve te hebben gezeten. Blijkbaar droogt de bast door de interne vraatschade al uit. In de meeste verzonken plekken, was een uitvlieggat aanwezig.

Geen kever of larve gezien

Op Twitter kreeg ik na mijn melding dat ik het onderzoek had gedaan, de vraag of ik mijn zakken goed had gecontroleerd. Wees gerust: ja, dat heb ik. Ik wil niet op mijn geweten hebben de importeur te zijn van dit beest. Bovendien heb ik geen enkele levende larve of kever gezien. Ook eitjes of jonge larven heb ik niet kunnen ontdekken. Maar pas op: hij komt toch wel. Net als in Canada met verpakkingshout vanuit China. In het thuisland tast het beest alleen verzwakte exemplaren van de daar inheemse *Fraxinus*-soorten aan.

De kevers zijn in mei en juni actief en kunnen tot 10 km ver vliegen

De kevers zijn in mei en juni actief en kunnen tot 10 km ver vliegen. De volwassen kevers leggen in die periode eitjes. Ik zou de larven in levende bomen gezien moeten kunnen hebben, want die ontwikkelen zich in een zomer. Na de zomer

boren ze zich in het hout om daar te overwinteren. In het voorjaar maken ze hun uitvlieggat. Waarschijnlijk heb ik geen larven gezien omdat ik alleen van dode bomen bast kon losmaken: daar is voor larven niks meer te halen.

Toch bestrijding?

Ondanks het grote aantal dode bomen dat ik tegenkom, schijnt er door Toronto een actieve strijd tegen de essenprachtkever te zijn. Op de website staat dat prioriteit wordt gegeven aan het weghalen van aangetaste bomen. Ik heb het niet gezien...

Daarnaast is sprake van bestrijding van het beest met het systemische biologische bestrijdingsmiddel TreeAzin. De 5% oplossing van azadirachtin (van de neem-boom) moet met het EcoJect® systeem wordt ingebracht. Op de website lees ik dat Toronto er wel 13.000 bomen mee wil behandelen. Van de 860.000 essen die in de stad staan of stonden.... In de VS is overigens onderzoek gaande naar sluipwespen die de larven parasiteren. Voor de 130.000.000 bomen die in Noord-Amerika inmiddels zijn aangetast (na de

ontdekking rond 2000) is dat te laat. Als derde punt kiest de gemeente ervoor een herplant-programma te starten. Ditmaal met een breed sortiment inheemse en uitheemse soorten. Omdat ook de Aziatische boktor in de buurt huist (met een voorkeur voor esdoorn, maar ook andere boomsoorten), worden ook *Gleditsia*'s en *Robinia*'s, beide uit Noord-Amerika, genoemd als goede vervangers, maar ook *Carya*, *Ostrya* en *Catalpa* staan op de lijst van recommended trees. Bij een gerenoveerde weg kwam ik jonge aanplant van *Aesculus glabra* (ook bij ons het proberen waard!) en *Gymnocladus* tegen. Beide als laanbeplanting. Dat stemt hoopvol.

Controle verpakingshout blijft nodig

Ook in Nederland raken we de essen op termijn grotendeels kwijt. De prachtkever en de essentaksterfte werken daarin goed samen. Dat doet pijn en zal veel geld gaan kosten, omdat in sommige gemeenten tot 30% van het bomenbestand uit *Fraxinus* bestaat. Tot de aantasting hier echt is, moet verpakingshout flink verhit en gecontroleerd worden voordat het hier binnenkomt. Dat geldt voor Chinese import, maar ook voor hout uit de omgeving van Moskou, waar de essenprachtkever ook al aanwezig is. Poetin heeft er vast alle begrip voor...

Ondertussen loopt het onderzoek naar bestrijding van de kever in de VS door. Behalve inventarisatie van de aantasting vind ik onderzoek naar bestrijdingmethoden hier niet nodig: dat gebeurt aan de overkant van de grote plas voldoende. Monitoren van de aantasting is hier zeker wel

nodig. De aantastingsbeelden die ik in Toronto heb gezien helpen daar alvast bij.

Biodivers vervangen in Nederland

De es is binnen en buiten de stedelijke omgeving een belangrijke en vaak prima boom. Toch zijn er voldoende vervangers voor deze boom. Rekening houdend met de actuele boomaantasting zijn de genoemde *Aesculus glabra* (!) en *Gymnocladus dioica* ook hier toepasbaar als laanboom. Maar er is veel meer beschikbaar en leverbaar bij boomkwekers. Wellicht (nog) niet op grote schaal, maar dat is niet erg. Sterker nog: het planten van lange lanen is niet meer aan te raden: afwisseling wordt de norm.

Weet u wat de kwekers voor vervangers hebben staan? Nee? Ga dan mee op de kwekerijsafari die we bij Cobra regelmatig organiseren.

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-4833

Jaap Smit is teamleider en dendroloog bij Cobra boomadviseurs bv. Cobra is sinds 2000 actief in het groene domein van de openbare ruimte.

Voor vragen over boomonderzoek en gevarieerde boomsoortenkeuze kunt u contact opnemen met Jaap Smit. Hij is bereikbaar op nummer (06) 30394483, per mail: jaap.smit@cobraBoomadviseurs.nl en via

@dendroloog

Bedrijf: Cobra Boomadviseurs BV
Naam: Jaap smit
Functie: Dendroloog
Plaats: Pijnacker
Omvang: 25 medewerkers

Geschreven onder verantwoordelijkheid van Jaap Smit.